

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 21

Valtuustoaloite luontoratkaisujen vauhdittamiseksi – Oras Tynkkynen ym.

TRE:672/11.00.01/2021

Valmistelija / lisätiedot:
Viinanen Marika, Tuominen Anne

Valmistelijan yhteystiedot

Suunnittelupäällikkö Marika Viinanen, puh. 040 658 6364,
kehittämispäällikkö Kaisa Mustajärvi, puh. 040 806 2294,
ympäristöpäällikkö Kati Skippari, puh. 050 521 5198,
ympäristösuunnittelija Anni Nousiainen, puh. 040 139 1753,
metsätalouspäällikkö Anne Tuominen, puh. 050 517 7053,
erikoissuunnittelija Kaisa Rantee, puh. 040 487 0900, erikoissuunnittelija
Salla Leppänen, puh. 044 423 5406 ja viherasiantuntija Kirsi Mäntysaari-
Ukkola, puh. 044 423 5778, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Hallintosihteeri Hanna Sandström, puh. 040 750 1876, etunimi.
sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Rantanen Teppo, Johtaja

Päätösehdotus

Esitetään kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuuston päätettäväksi:

Oras Tynkkynen ym. valtuustoaloite ja siihen annettu lausunto merkitään tiedoksi.

Aloite ei anna aihetta muihin kuin lausunnossa mainittuihin toimenpiteisiin.

Perustelut

Oras Tynkkynen ja 11 muuta vihreiden valtuutettua esittävät 25.1.2021 jättämässään valtuustoaloitteessa:

“Kansainvälisen luontopaneelin IPBESin mukaan nykyämenolla jopa miljoona lajia on kuolemassa sukupuuttoon. Meillä Suomessa jo joka yhdeksäs laji on uhanalainen. Luontokadon pysäyttämiseen tarvitaan mukaan kaikkia. Kaupungeilla on erinomaiset edellytykset vahvistaa luontotyötä – ja tuottaa näin monenlaisia hyötyjä asukkailleen. Esitämme harkittavaksi kymmenen mahdollista, osin uudenlaista tapaa vaalia luonnon monimuotoisuutta. Rinnalla tarvitaan monia muitakin keinoja kuten uusia luonnonsuojelualueita.”

Pyritään luontotyön kärkikaupungiksi

Tampereen strategian Hiilineutraaleja tekoja -osioon on kirjattu, että Tampere on kansainvälisesti tunnettu vaikuttavista teoistaan ilmaston ja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

luonnon monimuotoisuuden eteen. Strategian kirjauksen mukaisesti tämä tehdään parantamalla määrätietoisesti luonnon monimuotoisuuden tilaa ja hyödyntämällä rohkeasti uusia tapoja vehreyden lisäämiseksi kaupunkiympäristössä. Valtuustokauden tavoitteeksi strategiaan on kirjattu, että luonnon monimuotoisuus kaupunkiympäristössä on vahvistunut ja todennettavissa. Käytännössä työtä edistetään Tampereen kaupungin luonnon monimuotoisuusohjelman (LUMO-ohjelma) toimenpiteillä.

Tampereen kaupunginhallitus hyväksyi luonnon monimuotoisuustyötä ohjaavan Tampereen LUMO-ohjelman vuoteen 2030 kokouksessaan 18.6.2022. Ohjelmassa on kuusi luonnon monimuotoisuuden päätavoitetta ja 112 toimenpidettä, joita päivitetään ohjelmakauden aikana.

LUMO-ohjelman seuranta ja toteutusta ohjaamaan perustettiin 2024 alusta yli yksikkörajojen ulottuva työryhmä. Vuoden 2024 aikana aloitetaan myös LUMO-ohjelman päivityksen suunnittelu, jossa tavoitteena on ensimmäisenä kaupunkina Suomessa pyrkiä tarkastelemaan ja vähentämään sekä vaikutuksia luontoon kaupungin rajojen sisäpuolella, kuten nykyisessäkin LUMO-ohjelmassa, että vaikutuksia globaaliin luontokatoon. Työssä on apuna juuri julkaistu luontojalanjälkilaskenta, joka on kansainvälisestikin uraauurtava työ ja on jo nyt herättänyt runsaasti kansainvälistä huomiota. Uusi päivitys vie LUMO-ohjelmaa enemmän kohti tiekarttaa tavoitteineen ja indikaattoreineen.

Tampereen kaupunki on lisäksi allekirjoittanut EU:n Green City Accord -sitoumuksen tammikuussa 2022, jonka tavoitteena on eurooppalaisten kaupunkien parempi ympäristön tila ilmanlaadun, melun, luonnon, jätehuollon ja vedenlaadun osalta. Sitoumuksessa kaupunki on luvannut asettaa EU-lainsäädännön tasoon nähden kunnianhimoiset tavoitteet myös kaupunkiluonnon osalta sekä seuraamaan tavoitteiden toteutumista. Tavoiteasetanta tehdään vuoden 2024 aikana.

Tampereen kaupunki on edelläkävijänä mukana EU:n Urban Agenda Greening Cities -kumppanuudessa. Kumppanuus pyrkii ratkomaan EU:n tasolla kaupunkiviherryttämiseen liittyviä haasteita toimenpiteillä, joilla pyritään aihepiirissä parempaan hallintoon, rahoitukseen ja tietoon. Kumppanuudessa on mukana 30 organisaatiota eri hallinnon tasoilta, järjestöistä ja tutkimuslaitoksista. Tampere on yksi kumppanuuteen valitusta yhdeksästä paikallishallintojen edustajista ja ainoa pohjoismainen edustaja. Kumppanuus on kolmivuotinen ja kestää vuoteen 2025 asti.

Tampere on kansallista kärkeä luontotiedon jakamisessa. Tampereesta tuli syksyllä 2023 ensimmäinen kaupunki, jonka keräämä luontotieto päivittyy ajantasaisesti Suomen lajitietokeskukseen. Lajitietokeskuksen kautta ajantasainen lajitieto välittyy niin valtion viranomaisille, tutkijoille,

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

kuin luontoharrastajillekin. Kehitystyö sekä luontotiedon jakamisessa että käytettävyyden parantamisessa jatkuu edelleen lumo-ohjelman mukaisesti.

Käynnistetään toimialarajat ylittävä kärkihanke

Tampereen kaupunki laski ensimmäisenä kaupunkina Suomessa luontojalanjälkensä. Yhteiskehittämishankkeena Jyväskylän Yliopiston kanssa kehitettiin menetelmä, jolla myös muut kaupungit voivat laskea hiili- ja luontojalanjäljet. Tulos esittää ensimmäistä kertaa suuren kaupunkiorganisaation luonnon monimuotoisuudelle tuottaman haitan. Organisaation luontojalanjäljen laskenta mahdollistaa entistä strategisemmat tavoitteet ja toimenpiteet luontokadon pysäyttämiseksi. Erityiseksi menetelmän tekee se, että sillä kykenemme huomioimaan luontojalanjäljen, jonka organisaation hankinnat ja muu kulutus aiheuttavat sekä Suomessa että sen ulkopuolella. Työssä oli aktiivisesti mukana esim. kaupungin talous- ja hankintayksikkö ja useita kansallisia organisaatioita kuten Hansel.

Kaupunki on toteuttanut viime vuosina useita aloite-esityksen mukaisia eri toimialojen yhteisiä hankkeita, joissa luontonäkökulma on ollut keskeinen lähtökohta. Esimerkiksi vuonna 2023 päättyneessä Peltolammi-Multisillan lähiöohjelmassa luonnon monimuotoisuuden edistämistä tehtiin laajassa yhteistyössä eri yksiköiden ja etenkin asukkaiden kanssa. Vastaavaa työtä on tavoite tehdä käynnissä olevassa Kaukajärvi-Annalan kaupunginosaohjelmassa.

Yhtenä esimerkkinä toimialojen yhteisistä toteutuksista on Suolijärvelle vuonna 2023 valmistunut Mielenreitti, joka suunniteltiin ja toteutettiin laajassa yhteistyössä Mielen ry koordinoimana. Mielenreitin tarkoituksena on tuoda esille hyvinvoinnin vahvistamista luontoon tukeutuen. Samaan teemaan liittyen on laadittu laajassa yhteistyössä Terveyttä Tampereen luonnosta -selvitys.

Perustetaan lippulaivakohde

Luonnon monimuotoisuuden lippulaivana voi toimia Piikahaan lammaslaidun, jonne myös lahoppua on jo jätetty ja tullaan jatkossakin jättämään, kun huonokuntoista puustoa joudutaan poistamaan. Piikahaan on mahdollista tuoda runkoja myös lähialueilta. Lammaslaidun on ollut suosittu retkeilykohde. Lisäksi syksyllä 2023 laitumen ulkopuolisia alueita niitettiin ja haravoitiin käsityönä talkoovoimin yhteistyössä alueurakoitsijan ja Ahlmanin opiskelijoiden kanssa. Tampereen Energia osallistui vuonna 2023 Piikahaan lammaslaitumen rakentamiskustannuksiin.

Lippulaivakohteena voisi mainita myös mäkihiilikoin suojelemiseksi perustetun Mustametsän arvoniityn. Se on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen ja erittäin onnistunut osoitus siitä, kuinka kaupunkiympäristössä voidaan edistää uhanalaisen lajin elinolosuhteita (Villi Vyöhyke -yhteistyö.) Arvoniity on osa laajempaa Nekalan alueen mäkihiilikoille soveltuvaa elinympäristöverkostoa. Arvoniityn

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

kunnossapitoa toteutetaan vuonna 2022 laaditun kohdekohtaisen hoitosuunnitelman mukaisesti.

Uusniittyjen parissa Tampereen kaupungin tekemä työ voisi kokonaisuudessaan olla lippulaivakohde. Uusniittyjä perustetaan useasti alueille, joilla luonnon monimuotoisuus on heikentynyt esimerkiksi rakentamisen tai muun maankäytön vuoksi. Osalla uusniityistä käytetään paikallisista kasveista kerättyä kylvösiementä ja usein myös kierrätettyä kasvualustaa. Uusniittyjen perustamisesta ja hoidosta on laadittu ohje, jota muokataan kokemuksen karttuessa.

Monipuolistetaan maankäytön merkintöjä

Tekeillä olevassa Kantakaupungin vaiheleiskaavassa 2021-2025 pääteemoina ovat ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja viherympäristön kehittäminen. Näihin teemoihin kytkeytyy vahvasti luonnon monimuotoisuus: mitä monimuotoisempaa kaupunkiluonto on, sitä kestävämpää, viihtyisämpää ja vetovoimaisempaa kaupunkia luodaan. Yleiskaavamerkintöjä on kehitetty ja monipuolistettu laajasti teemojen pohjalta. Yleiskaava ohjaa asemakaavoitusta ja yleiskaavaa hyödynnetään osaltaan myös muussa tarkemman tason maankäytössä kuten viheralueiden kehittämisessä ja puustoistutusten suunnittelussa.

Vaiheleiskaavaan valmistellaan koko kantakaupunkia koskevia yleismääräyksiä, jotka sisältävät esimerkiksi veloitteita yhtenäisen siniviherrakenteen turvaamisesta sekä rakenteen luonnon monimuotoisuuden lisäämisestä, viheralueiden kestävyiden kehittämisestä ja ekosysteemipalveluiden tarjonnan vahvistamisesta. Yleismääräyksissä ohjataan myös säilyttämään olemassa olevat asemakaavoitetut viheralueet ja kehittämään niiden laatua. Kaupunkipuut on tunnistettu kustannustehokkaaksi keinoksi kestäväälle ja monimuotoiselle kaupunkiympäristölle. Yleismääräys ohjaa ensisijaisesti säilyttämään olemassa olevat kaupunkipuut ja lisäämään puiden määrää.

Vaihekaavassa osoitetaan myös tarkempaa kaavaohjausta siniviherrakenteelle. Keskuspuistoverkoston merkintää on tiukennettu esimerkiksi siten, että viheralueverkosto, ekologinen verkosto ja virkistysverkoston jatkuvuus, saavutettavuus ja toimivuus tulee turvata. Ohjeellisia ekologisia yhteyksiä on tyytely puustoihin, avoimiin sekä siniyhteyksiin ja veloitettu säilyttämään sekä kehittämään yhteydet kullekin yhteystyypille ominaisella tavalla. Ohjeellisen virkistysyhteyden ja merkittävien uomien määräykseen on sisällytetty velvoite puuston yhtenäisestä latvuspeitteestä. Ekologisia- ja virkistysyhteyksiä sekä uomia on lisätty kaavakartalle koko kantakaupungin alueella.

Yleiskaavassa on tunnistettu alueita, jotka eivät ole kestävää kaupunkiympäristöä. Näillä alueilla on paljon vettä läpäisemätöntä rakennettua pintaa ja hyvin vähän vihreää, ja siten haasteita esimerkiksi viihtyisyyden, kaupunkitulvien ja lämpösaarekeilmiön kanssa. Alueet on

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

rajattu kaupunkivihreän kehittämialue-merkinnällä ja niille tulee saada tarkemman vaiheen maankäytössä lisää viherpeitteistä pintaa kuten monilajista puustoa ja kerroksellista kasvillisuutta.

Asemakaavoissa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia luontoarvoja ja luonnon monimuotoisuutta suojelevia määräyksiä. Määrästyypit vaihtelevat pääkäyttötarkoituksmerkinnöistä suojelumääräyksiin ja yleismääräyksiin. Merkintöjä kehitetään jatkuvana työnä tarvittaessa kaavakohtaisesti. Perinteisten suojelumääräysten lisäksi useissa asemakaavoissa edellytetään nykyisin myös viherkertoimen käyttöä rakennusluvan ehtona. Viherkerroin ohjaa rakennettavien alueiden pihojen ja hulevesien suunnittelua. Kertoimen voi täyttää monenlaisilla ratkaisuilla, mutta kerroin painottaa mm. suuria säilytettäviä puita, monikerroksellisia ja monilajisia istutuksia sekä luonnonmukaisia niittyjä. Viherkerroinmenetelmässä suositellaan säilytettäväksi tai istutettavaksi paikalle ominaista kasvillisuutta tai kerroksellista suojavyöhykettä, mikäli tontista alle 50 metrin etäisyydellä on luonnonsuojelualueita, vesistöä tai luonnonkasvillisuudesta koostuvaa viherkäytävää. Viherkerroinmenetelmän mukaan viherkertoimen tavoitetaso kasvaa, mikäli tontilla on luontoarvoja.

Kunnossapitoluokitusta ja metsähoitoluokkia hyödynnetään luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja luonnon suojelussa. Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2012-2020 on tunnistettu ja osoitettu kohteiden luontoarvojen suojelukeinoiksi luonnonsuojelulaki, asemakaavamerkintä tai kohteen hoito. Puistojen ja viheralueiden kunnossapitoluokituksen piirissä on kokonaisuudessaan noin 7 165 hehtaaria maata. Näistä 220 hehtaaria on varsinaisia luonnonsuojelualueita, mutta tämän lisäksi kunnossapitoluokitukseltaan erityyppisinä suojelualueina käsiteltäviä alueita on noin 300 hehtaaria. Suojeluluokkien lisäksi luonnon monimuotoisuutta edistävät arvometsiksi ja arvoniityiksi luokitellut alueet.

Tampereen metsien hoidon toimintamalli 2022-2030 hyväksyttiin 16.3.2022 asunto- ja kiinteistölautakunnan kokouksessa. Toimintamallissa käytännön toimia ohjataan hoitoluokitusten avulla. Toimintamallin päivityksessä kaikkiin hoitoluokkiin suojelualueista talousmetsiin osoitettiin tavoitteita luonnon monimuotoisuuden parantamiselle.

Lisätään ennallistaminen metsien hoidon työkalupakkiin

Lumo-ohjelmaan ja Metsien hoidon toimintamalliin 2022-2030 on kirjattu toimenpiteiksi luonnonhoitotarpeiden selvittäminen arvokkailla luontotyypeillä sekä arvokkaiden luontotyyppien ennallistaminen. LUMO-ohjelmaan on lisäksi kirjattu erillisenä toimenpiteenä Kintulammien luonnonsuojelualueen soiden ja metsien ennallistaminen ja ennallistamisen seuranta.

Kaupunki on kartuttanut kokemuksia ennallistamistoimista Kintulammilla, jossa osana Uudenmaan ELY-keskuksen rahoittamaa

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Kuntahelmi-hanketta tehtiin vuonna 2022 soiden ennallistamista kahdella suokokonaisuudella. Kintulammin soiden ennallistamista on tarkoitus jatkaa koneellisesti ja käsityönä Ruutanansuolla vuonna 2024. Vapaaehtoisista koostuva ennallistamisryhmä on lisäksi tehnyt Kintulammilla viime vuosina käsityönä soiden ennallistamista yhteistyössä kaupungin kanssa.

Kintulammin Kuntahelmi-hankkeessa tehdään lisäksi ensimmäinen poltto sitten 1990-luvun alun, jolloin Pirttijärvellä tehtiin viimeinen metsänhoidollinen kulotus. Ennallistamispoltoa yritettiin jo kesällä 2023, mutta liiallisen märkyyden takia poltto ei onnistunut. Urakoitsija uusii polton takuutyönä keväällä 2024. Kintulammin ennallistamistoimien vaikutuksia myös seurataan eri tavoin. Vuonna 2023 tehtiin mm. vesistöseurantaa ja perustettiin pysyvät puusto- ja kasvillisuuskoealat ennallistetuille soille. Kaupungin metsiin on myös suunniteltu lehtojen hoitotoimia vuosina 2022–2023 Kulkkilan, Suolijärven sekä Kauppi-Niihaman alueille yhteistyössä Suomen Metsäkeskuksen kanssa. Kulkkilan lehtojen hoitotöistä osa on jo toteutettu.

Tavoitteena on vakiinnuttaa luonnonhoito ja -ennallistaminen osaksi kaupungin metsienhoitoa. Toteutuksista saatavien kokemusten perusteella ennallistamista on tarkoitus laajentaa muille metsäalueille LUMO-ohjelman mukaisten tarveselvitysten perusteella. Asunto- ja kiinteistölautakunnan vuoden 2024 vuosisuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi soiden ennallistamisen tarveselvityksen käynnistäminen. Selvitys koskee kaikkia Tampereen omistamia metsiä.

Pidetään huolta omistamme

LUMO-ohjelman toimenpide 44 on erillisten lajisuojelusuunnitelmien laatiminen osana luonnonsuojeluohjelman päivitystä.

Luonnonsuojeluohjelman päivitys on aikataulutettu vuodelle 2024. Työn pohjana on Pirkanmaan ELY-keskuksen laatima Pirkanmaan uhanalaiset lajit ja luontotyypit -julkaisu. Lumo-ohjelman toimenpiteisiin kuuluu liito-oravatoimintamallin laatiminen.

Toimia Tampereella merkittävien lajien suojelemiseksi on tehty jo myös ilman erillisiä lajikohtaisia suojelusuunnitelmia. Tummaverkkoperhosten elinympäristöjen kunnostuksia on toteutettu vuosina 2022-2023 Kuntahelmi-rahoituksella.

Perustetaan paikallisia lajeja tukevia niittyjä

Niittyjen perustamisessa ja ylläpidossa eritoten paikallislajien näkökulmasta tehdään tiivistä yhteistyötä Villi Vyöhykkeen kanssa. Paikallislajien käyttöön ohjeistetaan, viimeisimpänä esimerkkinä mm. 2023 hyväksytyssä Kasvikattolinjauksessa.

Yleisten viheralueiden luokittelussa siirryttiin uuteen RAMS-kunnossapitoluokitukseen. Samassa yhteydessä eri yksiköiden yhteistyönä jokaisella kunnossapidon kymmenellä urakka-alueella suoritettiin puistojen ja katuviheralueiden karttatarkastelu. Keskustelujen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

ja osin maastokäyntien pohjalta soveltuvia alueita muutettiin, viheralueen luonne, kunnossapitotason tarkoituksenmukaisuus ja LUMO-näkökulmat huomioiden intensiivisemmän tason kunnossapitoluokista ns. pidemmän heinän alueiksi. Leikatuilla nurmikoilla tämä tarkoittaa leikkuukertojen harventumista (muutos R3-luokasta R4-luokkaan). Aiemmin nurmikoina hoidettuja alueita muutettiin myös niittymäisesti hoidettaviksi alueiksi (R3- ja R4-luokista A-luokkiin). Nykyisin noudatetaan jatkuvan tarkastelun periaatetta, jolloin LUMO-ohjelman toteutumista edistäviä RAMS-kunnossapitoluokamuutoksia tehdään vuosittain esimerkiksi kunnossapidon aloitteesta.

LUMO-toimenpiteenä valmistui vuonna 2023 uusniittyjen perustamisvaiheen hoito-ohjeet. Uusniittyjen kehitystä seurataan, ohjeita pilotoidaan ja muokataan tarpeen vaatiessa toimivammiksi kesästä 2024 alkaen uusilla perustetuilla niittyalueilla. Pilottikohteina alustavasti Latsaruksen puisto Hervannassa ja Nallenpuisto Ruotulassa.

Lisätään lahopuun määrää

LUMO-ohjelmaan 2021-2030 ja Metsien hoidon toimintamalliin 2022-2030 on kirjattu toimenpiteeksi kaupungin metsien lahopuun määrän selvittäminen ja lahopuuhun liittyvien tavoitteiden asettaminen kartoitus- ja paikkatietoselvityksiin perustuen. Lahopuuston määrää ja laatua kartoitetaan puustoinventointien yhteydessä metsikkökuvioittain. Puustoinventointeja tehdään vuosittain vaihteleva määrä. Vuonna 2023 Tampereen alueella inventoitiin n. 440 hehtaaria. Päivitettyjen inventointitietojen perusteella seurataan ja raportoidaan jatkossa kaupungin metsien lahopuuston määrää ja asetettavien tavoitteiden toteutumista.

Metsien hoidon toimintamallin yleislinjauksena on, että lahopuun määrää lisätään kaupungin metsissä. Toimintamalli linjaa esimerkiksi, että kaupungin metsissä lisätään lahopuuta tekemällä sitä keinollisesti metsäkäsittelyn yhteydessä. Luontaisesti syntynyt lahopuu lähtökohtaisesti säästetään, pois lukien esimerkiksi hyönteistuhojen torjunta. Lahopuun määrän lisäämisen tavoite koskee kaikkia hoitoluokkia suojelualueista ja arvometsistä talousmetsiin.

Puistojen osalta on tavoitteena osoittaa kaikilta kunnossapidon urakka-alueilta puistoalueita, joille kunnossapito voi omatoimisesti kerryttää lahopuuta sekä jättämällä että kuljettamalla. Kertyvää lahopuustoa seurataan tulevaisuudessa omaisuudenhallintajärjestelmällä. Toimintaan soveltuvien alueiden määrittely on käynnissä.

Otetaan kaupunkilaiset mukaan luonnonhoitoon

Tampereen luonnon monimuotoisuusohjelman yhtenä päätavoitteena on, että asukkaat tuntevat lähiluontonsa arvot ja haluavat toimia niiden hyväksi.

Osallistavan luonnonhoidon opas on toteutettu vuosina 2020-2022 osana Peltsu-Multsu -lähiöohjelmaa ja se toimii työkalupakkina kaupunkien

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

hallinnon edustajille ja asiantuntijoille. Oppaassa kuvataan toimintamalleja ja ratkaisuja, joiden avulla asukkaat voisivat edistää lähiluonnon monimuotoisuutta.

Asukkaiden osallistamisesta luontopohjaisten ratkaisujen suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja ylläpitoon on saatu hyvää kokemusta muun muassa luontopohjaisten ratkaisujen EU-hankkeessa Urban Nature Labs (UNaLab, 2017-2022.) Hankkeessa pilotoitiin luontopohjaisia ratkaisuja Vuoreksessa ja Hiedanrannassa. Toteutetut ratkaisut olivat 2 biosuodatinta, mikroleväkokeilu, hulevesiallas, tulvaniittyjä, hevoshaka, luontopolku pitkospuineen ja infotaulut luontopohjaisista ratkaisuista. Hankkeessa järjestettiin yhteiskehittämisen työpajoja, vieraslajitalkoita, luontopolun kunnostustalkoita, pölyttäjäbongausta, linnun- ja lepakonpönttöjen sekä viljelylaatikoiden nikkarointia. Näihin tapahtumiin osallistui noin 300 henkilöä. Lisäksi Vuoreksen koululaiset osallistettiin veden laadun ja vesihyönteisten seurantaan.

UNaLabissa aloitettua työtä jatketaan uudessa EU-hankkeessa City Blues (2023-2026), jossa suunnitellaan ja toteutetaan luontopohjaiset ratkaisut hulevesien viivytykseen ja puhdistukseen Takahuhtiin. Lisäksi projektissa kunnostetaan Vuohenojan uomaa. Asukkaat ja sidosryhmät osallistetaan prosessiin jo suunnittelusta alkaen. Hankkeen puitteissa järjestetään muun muassa yhteiskehittämisen työpajoja ja virtavesitalkoot. Hankkeessa luodaan toimintamalli asukkaiden ja muiden sidosryhmien entistä tehokkaampaan osallistamiseen.

Viheralueohjelman päivityksen yhteydessä lokakuussa 2023 teetetyssä asukaskyselyssä yhtenä kysymysteemana oli osallistaminen; asukkaiden toiveet osallistamisen vaiheesta ja tavoista. Kyselyn tulokset analysoidaan loppuvuodesta 2023. Raportti tuloksista tulee nähtäville alkuvuonna 2024 ja vastauksia huomioidaan sekä viheralueohjelman päivityksessä että toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Ympäristönsuojeluyksikkö jakaa LUMO-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti vuosittain asukkaille ja yhdistyksille tukea omaehtoiseen ympäristönsuojelutyöhön. Vuosina 2022-2024 avustuksia on myönnetty 27 450 euron edestä. Suuri osa hakemuksista ja avustuksista on kohdistunut kaupungin alueilla toteutettaviin vieraslajitalkoisiin. Tukea on jaettu myös mm. perinnebiotooppien hoitotalkoisiin, kedon perustamiseen, luontoaiheisiin luentoihin ja luontotietoisuutta edistäviin muihin tapahtumiin. Yksittäisten tukien määrä vaihtelee joistain kymmenistä euroista joihinkin tuhansiin ja vuosittain hakijoiden määrä vaihtelee noin 10-30 välillä.

Asukkaiden osallisuutta ja osallistamista on luonnonhoidon näkökulmasta hyödynnetty erityisesti vieraslajien torjunnassa. Jo useiden vuosien ajan kunnossapidossa on toteutettu yhteistyössä ProAgrian kanssa vieraslajitalkoita lupiin torjumiseksi. Talkookohteina mm. Rukkamäen ja Epilänharjun arvoniityt, joissa molemmissa on saavutettu näkyviä tuloksia. Vuodesta 2021 lähtien eri puolilla kaupunkia on osoitettu asukkaille matalan kynnyksen vieraslajitorjuntakohteita, eli

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

---

soolotalkookohteita. Soolotalkoot ovat osa kansallista kampanjaa haitallisten vieraslajien torjumiseksi. Kohteita on eri puolilla kaupunkia 19 kappaletta. Kaupunki tarjoaa myös espanjansiruetanan pahimmilla esiintymisalueilla, erityisesti Vihiojan varrella, asukkaiden omatoimisen torjuntatyön tueksi etanaroskiksia. Etanaroskiksia on noin 10 kappaletta ja ne ovat olleet käytössä vuodesta 2021 alkaen. Omaehtoista luonnonhoitotyötä tuetaan myös tarjoamalla lainaan puutarhanhoitovälineitä, jotka soveltuvat mm. niittyjen hoitoon ja vieraslajien poistoon. Lisäksi tukea on tarjottu mm. järjestämällä asukkaiden talkoiden vieraslajijätteen poisvientiä.

Uusia tapoja asukkaiden aktivointiin luontotyössä kokeillaan ja kehitetään. Kesällä 2023 kokeiltiin vieraslajitiedon keräämisessä Crowdsorsa -mobiilipeliä, jossa havainnon tekijä sai havainnostaan pienen palkkion. Haitallisten vieraslajien havainnointia kertyi kokeilussa lyhyessä ajassa noin 3 000 ja havaintojen tekijöitä oli 476 kpl. Tulevalle kaudelle selvitetään mahdollisuuksia hyödyntää peliä myös vieraslajien torjuntatyössä.

Asukkaiden luonnonhoitotyötä tuetaan tiedotuksellisesti myös kaupungin ylläpitämällä tapahtumakalenterilla, johon myös yhdistykset ja järjestöt voivat ilmoittaa luonnonhoitotalkoitaan. Kalenterista löytyvät myös kaupungin omat talkoot ja muut luontotapahtumat.

Lisätään pienelinympäristöjä

Tiiviissä kaupunkiympäristöissä erityisesti purojen ja puronvarsien on katsottu olevan tärkeitä elinympäristöjä ja eliöstön kulkuyhteyksiä. Niitä on monin paikoin 60-luvulta lähtien muokattu, esimerkiksi putkitettu ja suoritettu. LUMO-ohjelman tavoitteiden sekä hulevesiohjelman mukaisesti kaupunki pyrkii vähentämään putkitettuja uomaosuuksia ja säilyttämään nykyiset avoimet uomat sekä ennallistamaan voimakkaasti muokattuja uomia.

Uomien ennallistamista on toteutettu Vuohenojalla Riihipellonpuistossa ja Hervannan valtavyöhykkeen läheisyydessä, Vihiojalla Koivistonkylässä ja Muotialassa, Härmälänojalla Härmälänrannassa ja Viinikanojalla Viinikankadun sillan läheisyydessä. Näissä kohteissa on muun muassa avattu putkituksia, tehty eroosiosuojauksia, rakennettu vaelluskaloille poikaskivikoita ja kutusoraikoita, lisätty suisteisiin lahoppuuta sekä istutettu vesi- ja niittykasvillisuutta sekä puita ja pensaita.

Tänä vuonna kunnostetaan Vuohenojaa Sandelinipuistossa ja samalla uoman yhteyteen rakennetaan monimuotoista kasvillisuutta sisältäviä tulvaniittyjä hulevesien viivytystä varten. Myllyojan Pärinkoskelle rakennetaan kalatiet, joiden avulla parannetaan vaelluskalojen elin- ja kulkumahdollisuuksia. Myös Tesomajärven laskuojaa kunnostetaan Ikurinpuiston länsipäässä.

Suunnittelussa olevia purokunnostuskohteita ovat Pyhäojan ennallistaminen Hankkiolla, Härmälänojan putkituksen avaus Messukeskuksen kohdalla sekä Vihiojan putkituksen avaus

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Lahdenperänselällä. Uomien ennallistamisen suunnitteluun ja toteutukseen on osallistettu ja pyritään tulevaisuudessa voimakkaammin osallistamaan asukkaita, yhdistyksiä, yrityksiä ja muita sidosryhmiä. Esimerkkinä tällaisesta kohteesta on Pärrinkosken kalatiet, jonka suunnitteluun on osallistettu eri tahoja ja uomaa kunnostetaan osittain myös talkoilla.

Lisäksi LUMO-ohjelman ja hulevesiohjelman mukaisesti viher- ja luontoalueille sekä katu- ja muille yleisille alueille toteutetaan luontopohjaisia hulevesiratkaisuja, esimerkiksi kosteikkoja, hulevesialtaita ja tulvaniittyjä monimuotoisten kaupunkiluonnon ympäristöjen luomiseksi. Uusille kaava-alueille luontopohjaiset hulevesiratkaisut suunnitellaan automaattisesti ja hyviä esimerkkejä luontopohjaisen hulevesien hallinnan kokonaisuuksista ovat Vuores ja Ojala. Näihin on rakennettu biosuodattimia, tulvaniittyjä, kosteikkoja, hulevesialtaita, viherkattoja, viherkatuja ja sadepuutarhoja. Lisäksi "vanhoilta" alueilta etsitään aktiivisesti soveltuvia paikkoja luontopohjaisille hulevesiratkaisuille. Tällä hetkellä rakenteilla ovat tulvaniityt ja kosteikko Kissanmaalle Nallenpuistoon sekä hulevesien viivytysalueet Annalaan ja Hankkioon. Tulevia kohteita ovat hulevesiallas Ruskoon ja tulvaniityt, maisemapelto ja hulevesiallas Linnainmaalle. Suunnittelussa ovat hulevesien luonnonmukaiset tulva-alueet Vihiojan yhteyteen Lukonmäkeen ja Kaukajärvelle.

Kaupunkilaisia tuetaan luonnonmukaiseen hulevesien hallintaan omalla pihalla Perusta sadepuutarha - ohjeen avulla. Sadepuutarha on tehokas ratkaisu hulevesien viivytykseen ja puhdistukseen. Suosimalla kasvivalinnoissa kotimaisia kukkivia kasveja voidaan tukea myös kotimaisten pölyttäjien, kuten kimalaisten, mehiläisten ja perhosten esiintymistä. Sadepuutarhaa ja sadepuutarhakorttia jaettiin ja esiteltiin vuoden 2023 Piha & Luonto -messuilla Tampereen messukeskuksessa.

Viherpalveluohjelma Avoimet viheralueet, Maisemapeltojen ja niittyjen ylläpito 2015-2025 sekä vuonna 2020 valmistunut täydennysosa sisältävät yhteensä noin 170 niittykohdetta. Kohteille on laadittu kohdekortit, joissa mm. määritellään kunnossapidon tavoitteet. Tavoitteiden toteutumista sekä avoimien alueiden kunnossapidon tasoa arvioidaan vuosittain pistokoeluonteisesti (laadunarviointikierrokset.) Eri yksiköiden yhteistyönä (viheralueet ja hulevedet, infraomaisuuden hallinta ja Infran kunnossapito) toteutettavien arviointikäyntien yhteydessä keskustellaan kunkin kohteen toimenpide- ja kehitystarpeista, tavoitteena alueiden virkistyskäyttö huomioiden edistää LUMO-ohjelman toimenpiteiden toteutumista myös pienelin ympäristöjen näkökulmasta.

Vanhoihin rakennettuihin puistoihin on jo jätetty pötkelöitä ja maapuita (LUMO-toimenpide 20), esim. Näsinpuistoon. Jatkossa kunnossapito jättää tavanomaisen kunnossapidon yhteydessä pystypötkelöitä ja maapuita alueille, joilla se käyttäjien turvallisuus huomioiden on mahdollista. Uusien puistojen rakentamisen ja peruskunnostusten yhteydessä lahopuita on jätetty mm. 2022 Joutsenpuiston ja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Multisillanpuiston leikkipaikkojen läheisyyteen. Hervannan pohjoisakselin rakennustöiden yhteydessä 2023 lahopuita asennettiin katuviheralueelle Aasiansillan kupeeseen.

Tiedoksi

Kh

Liitteet

1 Valtuustoaloite

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Muutoksenhakukielto

§21

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)
- varhaiskasvatuslain 57 §:n mukaista huomautusta tai huomion kiinnittämistä (Varhaiskasvatuslaki 63 § 2 mom.)